

Inhoud

DEEL EEN

Proloog 13

Hoofdstuk een

waarin verhaald wordt van
een waardig personage,
zijn intellectuele spelletjes en
de vergankelijkheid van het bestaan 15

- 1 Apollon Apollonovitsj Ableoechov 17
- 2 Kortom, hij was hoofd van het Departement 18
- 3 Noordoost 19
- 4 Een graaf en graven 21
- 5 De koets stooft de mist in 24
- 6 Kwadraten, parallellepipedums, kubussen 25
- 7 De bewoners der Eilanden doen u versteld staan 27
- 8 En toen zij zagen, gingen zij wijd open en
fonkelden en schitterden... 29
- 9 Van twee sjofel geklede schoolmeisjes... 32
- 10 Maar zwijgt u toch! 33
- 11 Er stond een schrijfbureau 35
- 12 Onze rol 39
- 13 En daarbij glom zijn gezicht 41
- 14 Wat voor een costumier? 45
- 15 Een natte herfst 48
- 16 Apollon Apollonovitsj herinnerde zich... 50
- 17 Koude vingers 52

- 18 Zo is het altijd 53
- 19 U zult hem nooit vergeten! 56

Hoofdstuk twee

waarin wordt verhaald van een zeker rendez-vous,
zwanger van gevolgen 59

- 1 Dagboek der gebeurtenissen 61
- 2 Sofja Petrovna Lichoetina 63
- 3 De bezoekers van Sofja Petrovna 65
- 4 Een officier: Sergej Sergejevitsj Lichoetin 67
- 5 Een knappe, slanke bruidsjonker 69
- 6 De rode pias 70
- 7 Gemeen, gemeen, gemeen... 72
- 8 Een totaal verrookt gezicht 75
- 9 Meer ruzies op straat 78
- 10 Mijn goede Delvig roept mij aan 80
- 11 Het gesprek ging verder 82
- 12 Een personage 88
- 13 De staking 93
- 14 De vlucht 94
- 15 Stepka 98

Hoofdstuk drie

waarin wordt beschreven hoe Nikolaj Apollonovitsj
Ableoechov met zijn grapjasserij tussen twee stoelen valt 103

- 1 Het feest 105
- 2 Op de meeting 109
- 3 Edel, slank en bleek! 112
- 4 Comte, Comte, Comte! 115
- 5 Ta-tam, tam-tam! 121
- 6 Schaduwen 123
- 7 Er jankte een dolle hond 124
- 8 De tweede ruimtelijke dimensie van de senator 133

Hoofdstuk vier

waarin de draad van het verhaal wordt afgebroken 139

- 1 De Zomertuin 141
- 2 Madame Farnois 144
- 3 Petersburg is in de nacht verdwenen 146
- 4 Hun schoentjes trappelden 148
- 5 Het bal 150
- 6 Als had iemand zichzelf beweend... 154
- 7 Een dor figuurtje 156
- 8 Pompadour 158
- 9 Het noodlottige ogenblik 159
- 10 Het schandaal 162
- 11 Goed, maar als? 164
- 12 Zij was vergeten wat er was gebeurd... 170
- 13 Alarm 173
- 14 De brief 177
- 15 De metgezel 181
- 16 Een halvegare 184
- 17 En wat verder? 189
- 18 De filister 192

DEEL TWEE

Hoofdstuk vijf

waarin sprake is van een heertje met een wrat
bij zijn neus en van een sardineblikje met
een verschrikkelijke inhoud 199

- 1 Het heertje 201
- 2 Een glaasje wodka 203
- 3 Ik richt te gronde – zonder pardon 207
- 4 Griffioentjes 211
- 5 Rood als vuur 214
- 6 Een veeg teken 217
- 7 Aan het tafeltje 220

- 8 Pakjes potloden 222
- 9 Pépp Péppovitsj Pépp 226
- 10 De Dag des Oordeels 229

Hoofdstuk zes

waarin de gebeurtenissen van
een grauww dagje worden verhaald 235

- 1 De draad van zijn bestaan is weergevonden... 237
- 2 De trap 239
- 3 Hij rukte zich los en vluchtte 240
- 4 De straat 241
- 5 Een helpende hand 247
- 6 De Nevski Prospekt 248
- 7 Dionysus 249
- 8 De Openbaring 252
- 9 De kariatide 256
- 10 Ga weg, Tom... 258
- 11 Voorhoofdsbeenderen 260
- 12 Heel verkeerd... 264
- 13 Alweer treurig en naar 272
- 14 Matvej Morzjov 273
- 15 Een dode lichtstraal door het dakraampje 277
- 16 Petersburg 280
- 17 De zolder 284
- 18 Waarom het zo was... 287
- 19 De gast 290
- 20 De schaar 292

Hoofdstuk zeven

of: de gebeurtenissen van een grauww dagje
gaan nog steeds verder 297

- 1 Onmetelijkheden 299
- 2 De kraanvogels 302
- 3 Ik loop alleen... loop niemand in de weg 304
- 4 Het gesprek had een vervolg 307

- 5 Het plan 310
- 6 Het Departement 314
- 7 Hij draait de schroeven niet meer aan 316
- 8 Koolzwarte pastilles 317
- 9 Ik weet wat ik doe... 322
- 10 Als een waanzinnige... 324
- 11 Het reptiel 328
- 12 Ondoordringbare duisternis 332
- 13 Een burgermannetje 334
- 14 Geen afdoende verklaring 338
- 15 Een spelletje patience 345
- 16 Onzeggbare bedoelingen 348
- 17 Zwanenzang 350
- 18 Kakkerlakken 354

Hoofdstuk acht
en het laatste 357

- 1 Maar het eerste... 359
- 2 Wankelend onder de last der dingen 362
- 3 De lakeien stonden paf 367
- 4 Zinledig, compleet zinledig... 371
- 5 Mama 373
- 6 En de roulade dreunde 375
- 7 Een watermeloen is groente... 377
- 8 Een horloge 382

Epiloog 389

NAWOORD 393

Proloog

Excellenties, hoogedelachtbaren, edelachtbaren, burgers!

Wat is ons Russische Keizerrijk?

Ons Russische Keizerrijk is een geografische eenheid, hetgeen betekent: een deel van de bekende planeet. En het Russische Keizerrijk omvat: ten eerste, het grote, kleine, witte en rode Rusland; ten tweede de Georgische, Poolse, Kazanse en Astrachanse rijken; ten derde omvat het... Enfin, enzovoort, enzovoort, enzovoort.

Ons Russische Keizerrijk bestaat uit een groot aantal steden: hoofdsteden, gouvernements- en districtssteden, autonome steden en verder uit de aartskeizerlijke residentie en de moeder der Russische steden.

De aartskeizerlijke residentie is Moskou; en de moeder der Russische steden is Kiev.

Petersburg, of Sint-Petersburg, of Piter (wat hetzelfde is) hoort wezenlijk tot het Russische Keizerrijk. En de tsarenstad, Konstantinograd (of, zoals men zegt, Konstantinopel) behoort er rechtens hereditieit toe. Maar hierover willen wij niet uitweiden.

Wij weiden wat meer uit over Petersburg: er bestaat een Petersburg, of Sint-Petersburg, of Piter (wat hetzelfde is). Op grond van dezelfde redenering is de Nevski Prospekt hetzelfde als de Petersburgse Prospekt.

De Nevski Prospekt bezit een opvallende eigenschap: hij bevat ruimte voor het straatverkeer; hij wordt begrensd door genummerde huizen, de nummering is in de volgorde van de huizen, hetgeen het zoeken naar een bepaald huis aanzienlijk vergemakkelijkt. De Nevski Prospekt is, net als iedere andere boulevard, een publiek toegankelijke boulevard; dat wil zeggen: een Prospekt ter circulatie

van het publiek (en niet voor luchtcirculatie of zo); de huizen die zijn flanken vormen zijn – hm... enfin, voor het publiek. De Nevski Prospekt wordt 's avonds elektrisch verlicht. Overdag niet, dan heeft de Nevski Prospekt namelijk geen verlichting nodig.

De Nevski Prospekt is rechtlijnig (onder ons gezegd), omdat hij een Europese boulevard is; iedere Europese boulevard is niet zo maar een boulevard, maar (zoals ik reeds heb betoogd) een Europese boulevard, omdat... nou ja...

Daarom is de Nevski Prospekt een rechtlijnige boulevard.

De Nevski Prospekt is in de onderhavige niet-Russische (residentie)stad een niet onbelangrijke boulevard. De overige Russische steden hebben niet veel meer te bieden dan een hoop houten huisjes.

Daarvan nu onderscheidt Petersburg zich opvallend.

Indien gij doorgaat de allerdomeste legende in stand te houden – het bestaan van een Moskouse bevolking van anderhalf miljoen – dan moet worden toegegeven, dat de hoofdstad Moskou zal zijn, aangezien slechts hoofdsteden er een bevolking van anderhalf miljoen op na houden; gouvernementsteden kennen immers geen bevolking van anderhalf miljoen, die is er nooit geweest en zal er nooit zijn. Volgens de domme legende zou dus blijken dat de hoofdstad niet Petersburg is.

Maar als Petersburg de hoofdstad niet is, dan... dan bestaat Petersburg niet. Dan lijkt het alleen maar zo dat hij bestaat.

Hoe dit ook zij, Petersburg is voor ons niet alleen schijn, maar tevens een verschijning op de landkaarten, in de vorm van twee concentrische cirkels met een zwarte stip in het midden. En uit die mathematische stip, die geen dimensie bezit, geeft hij energiek te kennen dat hij bestaat: daarvandaan, van dat punt uit verspreidt zich in stromen de zwerm van het gedrukte boek; uit die onzichtbare stip verspreiden zich onstuimig de circulaires.

Hoofdstuk een

*waarin verhaald wordt
van een waardig personage,
zijn intellectuele spelletjes
en de vergankelijkheid
van het bestaan*

*Het waren ontzettende tijden,
de herinnering leeft eraan voort.
En dááaraan wil ik nu wijden
het verhaal dat ik heb gehoord.*

Treurig zal het klinken, vrienden...

A.S. POESJKIN

I APOLLON APOLLONOVITSJ ABLEOECHOV

Apollon Apollonovitsj Ableoechov stamde uit een eerbiedwaardig geslacht: zijn voorvader was Adam. En dat is het voornaamste nog niet: belangrijker is dat een telg uit dat eerbiedwaardige geslacht Sem was: stamvader van de Semitische, Hessitische volkeren en van de roodhuiden.

Doch laat ons overgaan tot voorvaderen uit een niet zo ver weg liggend verleden.

Zij leefden in de Kirgies-Kajatsse horde, waaruit de mirza Ab-Lai tijdens de regering van keizerin Anna Ioannovna vermetel in Russische staatsdienst trad. En hij was de overgrootvader van de senator. Bij zijn christelijke doop ontving hij de naam Andrej en de toenaam Oechov. Voor de beknoptheid hebben ze Ab-Lai-Oechov naderhand gewoon in Ableoechov veranderd.

Deze overgrootvader nu was de stamhouder van het geslacht.

Een grijze lakei met gouden tressen stoffte met een plumeau het schrijfbureau af; door de open deur gluurde een koksmuts.

‘Hij is, weet je, uit zichzelf opgestaan...’

‘Wrijft zich met eau de cologne in en vraagt zo meteen om zijn koffie...’

‘Vanochtend zei de postbode dat er een briefje voor mijnheer zou zijn, uit Hispania, met een Hispaanse postzegel.’

‘Ik wil wel opmerken dat je je neus wat minder in die brieven moet steken...’

Het hoofd van de kok verdween plotseling. Apollon Apollonovitsj Ableoechov betrad zijn studeervertrek.

Een op tafel liggend potlood trok de aandacht van Apollon Apollonovitsj. Apollon Apollonovitsj nam zich voor aan de punt van het potlood een welgeslepen vorm te geven. Hij liep snel naar het schrijfbureau en pakte... een presse-papier op die hij geruime tijd in diep gepeins om en om draaide.

Zijn verstrooidheid sproot daaruit voort dat hem net op dit ogenblik een diepe gedachte was ingevallen die zich op dit ongelegen tijdstip onmiddellijk tot een voortvluchtige gedachtegang ontwikkelde.

Schielijk begon Apollon Apollonovitsj de zich ontvouwende gedachtegang op papier te zetten; toen hij zijn inval had neergeschreven, bedacht Apollon Apollonovitsj: tijd om naar het bureau te gaan. En hij liep naar de eetkamer om zijn koffie te nuttigen.

Allereerst begon hij de oude kamerdienaar nadrukkelijk te onderwerpen: 'Is Nikolaj Apollonovitsj opgestaan?'

'Zeker niet. Hij is nog niet op...'

Apollon Apollonovitsj wreef zich ontevreden langs de rug van zijn neus.

'Wat... zeg me: wanneer hij dan... zeg me... Nikolaj Apollonovitsj, zo te zeggen...'

En zonder antwoord af te wachten schreed hij met een blik op de klok regelrecht op zijn koffie toe.

Het was precies halftien.

Iedere ochtend informeerde de senator naar het uur van ontwaaken. En iedere ochtend fronste hij zijn wenkbrauwen.

Nikolaj Apollonovitsj was de zoon van de senator.

2 KORTOM, HIJ WAS HOOFD VAN HET DEPARTEMENT...

Wat was de maatschappelijke positie van het hier uit het niets opgezeten personage?

Ik vind de vraag tamelijk misplaatst: heel Rusland kende senator Ableoechov door de onberispelijke wijdlopiegheid van de door hem uitgesproken redevoeringen; uit die redevoeringen stroomden geluidloos zekere gifstoffen, met als resultaat dat in bepaalde gevallen een motie van de tegenpartij werd verworpen.

Als gevolg van Ableoechovs aanstelling op deze verantwoorde-lijke post was Departement IX verlamd. Met dat Departement voer- de Apollon Apollonovitsj een hardnekkige woordenstrijd, zowel op papier als, waar nodig, in redevoeringen over de bevordering van de import in Rusland van Amerikaanse schovenbinders. (Departement IX stond niet achter die import.)

Apollon Apollonovitsj Ableoechov was hoofd van Departement... kom, van... hoe heet het ook weer?

Vergelijk ik het schrale, volstrekt onaanzienlijke figuurtje van mijn achtenswaardige man met het onmetelijke aantal der door hem bestuurde mechanismen, dan kan ik me daar in mijn naïviteit lang over verbazen; dit neemt niet weg dat letterlijk iedereen perplex stond over de uitbarstingen van intellectuele kracht die deze hersenpan heel Rusland ten spijt teweeg wist te brengen.

Mijn senator was juist achtenzestig jaar geworden, en zijn bloede- loze gezicht deed zowel aan de grijze presse-papier denken (op een plechtig ogenblik) als aan papier-maché (op een moment van ont- spanning); de stenen senatorogen zagen er, onderlijnd door zwart- groene zakken, op ogenblikken van vermoeidheid blauwer uit en leken dan groter.

Uit naam van onszelf verklaren wij hier nog bij: Apollon Apol- lonovitsj trok er zich hoegenaamd niets van aan, wanneer hij zijn volmaakt groene en monsterlijk uitgedijde oren tegen de bloedrode achtergrond van het brandende Rusland zag. Zo hadden ze hem on- langs op de titelpagina van een humoristisch boulevardblaadje uit- gebeeld, in een van die jodenblaadjes waarvan de bloederige kaftjes zich in die dagen met een verbluffende snelheid op de van mensen wemelende boulevards vermenigvuldigden...

3 NOORDOOST

In de eikenhouten eetkamer koekoekte de wandklok al.

Apollon Apollonovitsj nam voor zijn porseleinen kopje plaats en brak een warme broodkorst af; zelfs, ja zelfs onder het koffiedrin- ken maakte hij nog grapjes: 'Wie vind je van alle mensen de meest achtenswaardige, Semjonytsj?'

‘De meest achtenswaardige, Apollon Apollonovitsj, da’s geloof ik een actieve geheimraad.’

Apollon Apollonovitsj glimlachte alleen met zijn lippen.

‘Niks hoor. De schoorsteenveger...’

De kamerdienaar kende het einde van de geestigheid al, maar liet niets blijken.

‘Hoezo, als ik u vragen mag?’

‘Voor een actieve geheimraad, Semjonytsj, gaan de mensen opzijk...’

‘Ja, dat geloof ik graag...’

‘Maar voor een schoorsteenveger... gaat zelfs een actieve geheimraad opzijk: de schoorsteenveger zou hem anders vuil kunnen maken, weet je...’

‘Ach, bedoelt u het zo!’

‘Ja, maar er bestaat een nog edeler beroep.’ En hij ging onmiddellijk verder: ‘De schoonmaker van de waterclosetten...’

‘Pffff...’

En een slokje koffie.

‘Tja, Apollon Apollonovitsj, zo was het hier toen nog, toen Anna Petrovna...’

Bij de woorden ‘Anna Petrovna’ stakte de oude kamerdienaar.

‘Uw grijze jas, mijnheer?’

‘De grijze...’

‘En welke handschoenen, mijnheer?’

‘De peau de suède...’

‘Als u even wilt wachten, excellentie, de handschoenen liggen in de linnenkast, plank B-noordwest.’

Apollon Apollonovitsj had slechts eenmaal daadwerkelijk in de kleine beslommeringen van het leven ingegrepen: hij had de inventaris geïnspecteerd; de inventaris was geregistreerd en in systeem gebracht en er was een nomenclatuur van alle planken en plankjes opgesteld; er waren plankjes onder de letters A, B, C, en de zijschotten gaven de vier windstreken aan.

Wanneer Apollon Apollonovitsj zijn bril opborg, noteerde hij in een klein, kraaltjesachtig handschrift in zijn register: ‘bril – plank B/NO’, hetgeen wil zeggen: noordoost; de kamerdienaar kreeg een kopie van het register.

In het gepolitoerde huis drongen de levensstormen geluidloos naar binnen; dit nam niet weg dat die levensstormen er verwoestend in huishielden.

4 EEN GRAAF EN GRAVEN

Op tafel verrees een langbenig bronzen beeld; de lampenkap glansde met zijn ragfijne beschildering niet meer violetruze: het geheim van die kleur is in onze eeuw verloren gegaan; de tijd heeft het glas en ook het fijne patroon donkerder gemaakt.

De gouden penantspiegels slokten met de groenige vlakken van hun spiegelruiten de ontvangkamer op; zij waren be kroond met het vleugeltje van een goudwangige cupido; er fonkelde een tafeltje van parelmoer.

Apollon Apollonovitsj liet zijn hand op het geslepen kristal van de deurknop rusten en trok de deur met een ruk open; zijn voetstappen klopten op de glimmende panelen van het parket; van alle kanten stortten zich etagères met porseleinen snuisterijen op hem; de snuisterijen hadden ze uit Venetië meegebracht, hij en Anna Petrovna, zo'n dertig jaar geleden. Op dit ongelegen ogenblik flitsde door het brein van de senator de herinnering aan een nevelige lagune, een gondel en een aria die het in de verte uitsnikte.

Prompt richtte hij zijn ogen op de vleugel. Op de geel gelakte klep schitterden de blaadjes van een bronzen incrustatie; en weer (dat lastige geheugen!) herinnerde Apollon Apollonovitsj zich: een witte nacht in Sint-Petersburg; in de ramen stroomde de rivier; de maan scheen en er dreunde een roulade van Chopin. Hij zag het duidelijk voor zich: Anna Petrovna die Chopin speelde (niet Schumann)...

De blaadjes van de incrustatie glinsterden aan alle kanten in parelmoer en brons op doosjes en plankjes tegen de muur. Apollon Apollonovitsj liet zich in een empirefauteuil zakken; op het bleek azuren satijn van de zitting verstrengelden zich kransjes; van een Chinees dienblad pakte hij een stapeltje ongeopende brieven op; zijn kale schedel boog zich over de enveloppen.

En hij scheurde de envelopjes open: een gewoon poststuk, de postzegel er scheef opgeplakt.

‘Zo, nou, mij best, zo...’

‘Een verzoekschrift...’

‘Een verzoekschrift, nog een verzoekschrift...’

‘Te zijner tijd, later, als het zo uitkomt...’

Een enveloppe van dik en stevig papier, met een monogram en een lakzegel.

‘Hm... Graaf Doeblve... *Wat is dat?’

‘Hm...’

Graaf Doeblve was de chef van het IXde Departement.

Verder... Een bleekroze miniatuurenveloppe; de hand van de senator trilde; hij had het handschrift herkend. Hij bekeek de Spaanse postzegel, maar opende de brief niet: ‘Het geld was toch verstuurd?’

‘Geld kan ze krijgen!’

En Apollon Apollonovitsj trok, in de mening dat het een potlood was, een ivoren nagelborsteltje uit zijn vestzak en stond op het punt daar een notitie mee te maken...

‘Hè?’

‘De equipage staat voor, excellentie.’

Apollon Apollonovitsj hief zijn kale hoofd op en liep de kamer uit.

Boven de vleugel hing een verkleinde kopie van het schilderij *Distribution des aigles par Napoléon premier* van David.

Het schilderstuk beeldde de grote keizer uit met een lauwerkrans en in purper en hermelijn.

De praal van de salon deed koud aan door het volledig ontbreken van tapijten. Het parket glom; was er een enkele zonnestraal op gevallen, dan zou je onwillekeurig je ogen hebben dichtgeknepen.

Maar senator Ableoechof had kilheid tot een principe verheven. Het drukte zijn stempel op de heer des huizes zelf, op de beeldhouwwerkjes, op de lakeien, zelfs op de tijgerachtig donkere bulldog, die ergens in de buurt van de keuken rondzwierf; in dit huis waren allen voor het parket, de schilderijen en beeldhouwwerken gezwich en de kluts kwijtgeraakt; iedereen deed verlegen en slikte zijn woorden

* ‘Doeblve’ = ‘dubbel v’, dus de letter w ofwel graaf Witte (1849-1915), die begin oktober 1905 minister-president werd.

in; allen knipmesten en wrogen zich de koude vingers in uitbarstingen van steriele dienstvaardigheid.

Met het vertrek van Anna Petrovna waren alle geluiden in de salon verstomd; de klep van de vleugel bleef neer, er dreunde geen roulade meer.

Toen Apollon Apollonovitsj de trap naar de vestibule af liep, keek zijn grijze kamerdienaar die achter hem aan kwam naar twee eerbiedwaardige oren en hield in zijn hand een tabaksdoos vast, een geschenk van de minister.

Apollon Apollonovitsj bleef op de trap staan. Apollon Apollonovitsj zocht naar het passende woord: 'Wat doet... ja... over het algemeen, wat doet...'

'?'

'Nikolaj Apollonovitsj?'

'Niks bijzonders, maakt het goed...'

'En verder?'

'Hij sluit zich op en leest boeken.'

'Boeken?'

'Hij loopt door zijn kamers...'

'Door de kamers, hè? En? Hoe?'

'In zijn kamerjas, mijnheer!'

'Zo, en verder?'

'Gisteren verwachtte hij...'

'Wie?'

'Zijn kostuummaker...'

'Wat voor een kostuummaker?'

'Een of andere kleermaker, mijnheer...'

Apollon Apollonovitsj wreef zich langs de rug van zijn neus. Zijn gezicht klaarde op en was plotseling het gezicht van een oude man: 'Jullie zijn eigenlijk ook van adel, weet je.'

'?'

'Of heb je soms geen graven in je familie?'

'Mijn ouders ja, die wel.'

'Nou dan, en dan zeg je nog...'

Er lag rijp op de straten en boulevards, op de trottoirs en de daken.

De rijp bedekte de voorbijgangers en beloonde hen met griep; samen met de stuivende regen kropen influenza en griep onder de opgeslagen jaskragen, van de scholier, van de student, van de ambtenaar, van de officier, van een zeker individu. Het individu keek treurig om zich heen, tuurde naar de boulevard, zwierf zonder gemor door de eindeloosheid der boulevards – in een stroom van zijns gelijken, te midden van gejaag en geraas en met in zijn oren de stem van de roulade der automobielen.

En het individu struikelde over de kade, waar alles ophield, zowel de stem van de roulade als het individu. Heel ver weg, verder eigenlijk dan normaal was, lagen verschrikt en vernederd weggezonden de Eilanden met hun gebouwen; het water hoefde maar te zakken, leek het, of de diepte en de groenige droesem zouden zich over hen uitstorten. En boven die groenige droesem dreunde en trilde in de mist de Nikolaasbrug.

Op dat sombere ochtenduur gingen de deuren van het gele huis wijd open. Het huis zag met zijn ramen op de Neva uit; een lakei met tressen snelde naar buiten om de koetsier een paar aanwijzingen te geven. De grijze paarden sprongen met een ruk naar voren en reden de koets voor, waarop een wapen was afgebeeld: een eenhoorn die een ridder op zijn hoorn nam.

Een struise politiecommissaris liep langs het bordes, werd plotseling stompzinnig en bleef kaarsrecht in de houding staan toen Apollon Apollonovitsj Ableoechof in zijn grijze overjas en met een zwarte hogehoed, met een stenen gezicht dat aan een presse-papier deed denken, snel de voordeur uit kwam, nog sneller op de trede van de koets toe liep en onder het lopen een zwarte peau de suède handschoen aantrok.

Apollon Apollonovitsj Ableoechof wierp een vluchtige, verwarde blik op de politiecommissaris, de koets, de koetsier, de grote zwarte brug, de ruimte van de Neva, waarachter zich de nevelige verten met hun vele schoorstenen vaal aftekenden en waaruit het Vasili-eiland je verschrikt aankeek.

De grijze lakei klapte haastig het portier dicht. De koets stooft on-

stuimig de mist in en de toevallige politiecommissaris tuurde over zijn schouder in de groezelige nevel, waarin de koets zo onstuimig was weggestoven, hij zuchtte en liep verder; ook de lakei had die kant op gekeken: naar de uitgestrektheid van de Neva, waar de verten met hun vele schoorstenen zich zo vaal aftekenden en waaruit het Vasili-eiland je verschrikt aankeek.

Hier, direct aan het begin, moet ik de draad van mijn verhaal afbreken om de lezer bekend te maken met de plaats waar zich een zeker drama heeft afgespeeld.

6 KWADRATEN, PARALLELEPIPEDUMS, KUBUSSEN

Daar, waar slechts klamme nevel hing, tekende de groezelige, zwartgrijze Isaakkathedraal zich eerst dof af en begon toen uit de lucht op aarde neer te dalen; het ruitersstandbeeld van keizer Nikolaas kreeg een steeds vaster silhouet en aan het voetstuk stak nu een grenadier van Nikolaas zijn ruige muts uit de nevel op.

De koets snelde de Nevski Prospekt op.

Apollon Apollonovitsj Ableoechov wiegde op de satijnen kussens van de zitting; vier loodrechte schotten scheidten hem van het straatvuil; zo was hij ook van de mensen geïsoleerd en tevens van de doorweekte rode kaften der blaadjes, die daarginds op een kruispunt te koop lagen.

De planmatigheid en symmetrie kalmeerden de zenuwen van de senator, die zowel door de schokken van zijn huiselijke leven als door de hulpeloze rotatie van ons staatswiel in de war waren geraakt. Zijn smaak blonk uit door harmonische eenvoud. Het meest van alles hield hij van de rechtlijnige prospekt, die hem aan het tijdsverloop tussen twee levenspunten deed denken.

Daar schaarden de huizen zich door hun kubussen aaneen tot een planmatige reeks van vier verdiepingen; de reeks onderscheidde zich gunstig van de levenslijn, immers, bij hoeveel hoogwaardigheidsbekleders bleek voor de drager van briljanten onderscheidingen het midden van de levensomzwervingen niet tegelijk het einde van de weg te zijn.

De senator raakte in vervoering toen zijn gepolitoerde kubus de

lijn van de Nevski Prospekt doorsneed: hier kon je de huisnummers lezen en circuleerde het verkeer; op heldere dagen schitterde heel uit de verte nu eens hier, dan weer daar een verblindend licht: een gouden naald, wolken, een rode straal van de zonsondergang, en op nevelige dagen zag je hier noch daar ook maar iets of iemand.

Maar er bestonden zekere lijnen: de Neva, de Eilanden. Zo moest het in die verre dagen zijn geweest, toen uit de mossige moerassen zowel hoge daken als masten en torenspitsen opschoten, die met hun naalden de klamme, groenige mist in prikten: ... op schimmige zeilen kwam uit de loden ruimten van de Baltische en Duitse zeeën de Vliegende Hollander naar Petersburg gevlogen om hier door list en bedrog zijn nevellanden op te bouwen en de golf van opstuwende wolken de naam 'Eilanden' te geven.

Apollon Apollonovitsj had een hekel aan de Eilanden: wat daar woonde was grof fabrieksvolk; een duizendkoppige menigte zwermt er 's ochtends uit naar de fabrieken met hun vele schoorstenen; maar de Eilandbewoners hoorden nu eenmaal bij de bevolking van het Keizerrijk: de algemene volkstelling heeft ook onder hen plaatsgehad.

Apollon Apollonovitsj wilde niet verder denken. De Eilanden – vermorzel ze, smeed ze vast door het ijzer van de enorme brug, doorboor ze met de pijlen der boulevards...

Terwijl de staatsman dromerig naar de eindeloosheid van de nevels keek, trad hij plotseling aan alle kanten uit de zwarte kubus van zijn koets naar buiten en werd erbovenuit getild: de koets moest voorwaarts stuiven, de boulevards moesten hem tegemoet vliegen – de ene boulevard na de andere, heel het sferische oppervlak van de planeet moest als in de greep van een slang door zwartig grauwe kubussen van huizen worden ingeklemd, de hele in boulevards vastgeknelde aarde moest door de lijn van zijn kosmische vlucht de oneindigheid met zijn rechtlijnige wet doorsnijden, het netwerk van parallel lopende prospekten, doorkruist door een netwerk van andere prospekten, moest zich door zijn vlakken van kwadraten en kubussen tot een wereldafgrond verbreden: één kwadraat per inwoner, zodat...

Na de rechte lijn was het de figuur van het kwadraat, die hem van alle symmetrieën het meest kalmeerde. Soms kon hij zich geruime

tijd aan een gedachteloze beschouwing van piramides en driehoeken overgeven, van parallellepipedums, kubussen, trapeziums.

In het centrum van een zwarte, volmaakte en met atlas beklede kubus genoot Apollon Apollonovitsj lange tijd van de vierhoekige wanden: Apollon Apollonovitsj was geboren voor eenzame opsluiting; alleen zijn liefde voor de planimetrie van de staat had hem met de vele facetten van een verantwoordelijke functie bekleed.

De natte, glibberige boulevard werd in een hoek van negentig graden door een andere natte boulevard doorsneden, en op het snijpunt stond een politieagent...

En weer rezen er net zulke huizen op en snelden er net zulke grauwe mensenstromen voorbij en hing er net zo'n groengele nevel.

Maar parallel aan de voortsnellende boulevard liep een andere voortsnellende boulevard met dezelfde rijen van dozen, dezelfde nummering, dezelfde wolken.

Er is een oneindigheid van voortsnellende boulevards, samen met een oneindigheid van voortsnellende en elkaar snijdende schaduwten. Heel Petersburg is de oneindigheid van een tot de n'de macht verheven boulevard.

Achter Petersburg is er niets.

7 DE BEWONERS DER EILANDEN DOEN U VERSTELD STAAN

Het was de laatste dag van september. Op het Vasili-eiland keek een enorm, grijs huizenblok uit de mist in de diepte van de Zeventiende Lijnbaan; een smerige trap leidde naar de bovenverdiepingen. Er waren deuren en nog eens deuren; een ervan ging open.

En op de drempel verscheen een onbekende met een gitzwart snorretje.

In zijn hand schommelde ritmisch een niet direct kleine, maar ook niet erg grote bundel, bijeengeknoot in een vuil servet met een rode rand van verbleekte fazanten.

De zwarte trap lag bezaaid met komkommerschillen en vertrapte koolbladeren. De onbekende gleed erover uit.